

TISKOVÁ ZPRÁVA

Praha 26. října 2021

Akademie věd ČR
Národní 1009/3, 110 00 Praha 1
www.avcr.cz

SKRYTÉ BOJOVNICE. VĚDKYNĚ OBJEVILA PŘÍBĚHY ŽEN, KTERÉ SE AKTIVNĚ ZAPOJILY DO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

Druhá světová válka měla i své hrdinky. V britských armádních pomocných sborech působily československé ženy nejen jako kuchařky či kancelářské síly. Byly také řidičkami, meteoroložkami, tlumočnicemi, zbrojířkami, ale i velitelkami přesunů konvojů. Jejich příspěvek k boji proti nacismu i jejich osudy sleduje Karolína Stegurová z Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR.

Edita Zochovická patřila během druhé světové války k nejvýraznějším ženám na Středním východě. Československá důstojnice se nejdříve kvalifikovala jako řidička v britském ATS (Auxiliary Territorial Service – ženský pomocný sbor při pozemní armádě), a když absolvovala důstojnický kurz, často velela konvojům. Služba pro britskou armádu stejně jako židovský původ se jí ale po roce 1948 staly přítěží.

„Kontaktoval mě bratranec paní Zochovické, že má u sebe koncept nedodělaného rukopisu jejich pamětí,“ vysvětluje Karolína Stegurová z Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, jak narazila na příběh československé důstojnice. „Bohužel dokumentů i literatury memoárového charakteru je velmi málo.“

Podobných osudů československých žen přitom nebylo málo. Jen britskými armádními pomocnými sbory jich prošlo více než dvě stě. Uplatňovaly se v několika desítkách pracovních i úzce specializovaných odvětví – od kancelářských sil po technické kreslířky. Základním posláním britských sborů bylo uvolnit muže pro potřeby války.

I ženy chtěly bojovat. Ale nikdo o tom nepsal

„Pozornost k zapojení žen do protinacistického odboje a následně pak již přímo Čechoslovaček do britské armády jsem více upnula po zhlédnutí filmu Nebeští jezdci, kde vystupuje příslušnice sboru WAAF,“ popisuje Karolína Stegurová svou cestu k mapování ženských hrdinek. „Postupně jsem začala hledat informace, které byly o těchto ženách dostupné. Zjistila jsem ale, že relevantních prací, článků či studií je velmi málo.“

Vědkyně proto během doktorských studií na FF UK vyjela do Anglie a navštívila britské archivy, především *the National Archives in Kew*. Materiály z britských archivů zásadně doplnily kontext

Kontakt pro média: **Eliška Zvolánková**
Divize vnějších vztahů AV ČR
press@avcr.cz
+420 739 535 007

celkového vzniku, organizace, náboru a chodu britských pomocných sborů ATS a WAAF (WRNS). Postupně vznikla kniha, která mapuje účast žen v armádě: *I ženy chtěly bojovat. Československé ženy v britských armádních pomocných sborech ATS a WAAF za druhé světové války.*

„Kromě zmiňovaného britského kontextu vzniku, organizace a chodu britských armádních sborů se také věnuji způsobu náboru do nich, jejich oficiální propagaci před britskou veřejností a obecně britské válečné politice v otázce zapojení žen do válečného úsilí,“ říká Karolína Stegurová.

Výcvik i osobní vzpomínky

Další části knihy postupně rozebírají výcvik a každodenní službu československých žen v britské armádě, a to jak ve Velké Británii, tak také od roku 1943 na Středním východě. Kromě archivních materiálů se Karolína Stegurová snažila kapitoly oživit osobními vzpomínkami a výpověďmi samotných akterek.

Jednou z nich je i Helena Polívková, která v roce 1940 odešla do zahraničí, až skončila v Jeruzalémě. Po výzvě československých úřadů se přihlásila do ATS a činnou službu zahájila 4. ledna 1943. Působila především jako řidička.

„Já patřím do šestičlenné skupiny řidiček. Máme camp u moře, poblíže jednoho velkého egyptského města. Řítíme se boulevardy rychlostí 20 mil, protože nikdy nevíte, jestli se za Vámi neřítí obávaní „red caps“, kteří se liší od normálních Angličanů tím, že místo tradičního oslovení: „Nice weather, isn't it? navazují konverzaci méně tradičním „What about your speed, Miss?“ Jezdíme také v konvojích, jsou to nekonečné hodiny, kdy vidíte jen písek a černý pruh silnice.“ – z časopisu *Československá žena*, listopad 1943, autorka Helena Polívková.

K britské WAAF se v listopadu 1941 přihlásila Hana Vogelová. Jako jedna z mála Čechoslovaček byla přidělena k československé 311. bombardovací peruti, kde pracovala jako úřednice, technická překladatelka a tlumočnice. Na dlouhou dobu čtyř let spojila svůj život s válečnými osudy československých letců.

„Mnozí z nich po leteckých operacích zavítali do Haniny kanceláře na kávu, během které probírali různé situace a válečné události. Nejspíše i proto Hanu Voglovou později napadlo sešít dohromady několik kusů leteckého plátna a sbírat na něj podpisy jednotlivých letců. Za tři roky nasbírala přes 400 podpisů, řada z nich zůstala jedinou vzpomínkou na ty, kteří se již ze svých operačních letů nikdy nevrátili,“ popisuje Karolína Stegurová.

Československá armáda pomocné sbory neměla

Jednou z otázek, na které hledala vědkyně odpověď, byla i ta, proč československé ženy mohly sloužit pouze v pomocných sborech britské armády? Proč podobné sbory žen, které postupně ve spolupráci s Brity utvořila například polská, francouzská či norská exilová armáda, nevznikly také přímo u československé armády?

„Jako důvody pro nevytvoření podobného sboru žen přímo u československé armády byly v roce 1941 uváděny právní důvody, např. nutná změna branného zákona či skutečnost, že pro ženy není u jednotek využití,“ říká Karolína Stegurová. *„Archivní dokumenty však jasně sdělují, že vedle nežádoucího navýšení finančních prostředků Ministerstva národní obrany byla zásadním faktorem snaha MNO obsadit uvolněná místa v pomocných službách u československých jednotek již odvedenými vojáky-muži, kteří měli nižší zdravotní klasifikaci.“*

Ženy v odboji

Kromě pomocných armádních sborů se však československé ženy výrazně zapojily rozmanitou škálou operačních a podpůrných činností do domácího odboje v protektorátu Čechy a Morava. O statečnosti a obětavosti těch československých žen, které se podílely na ukrývání a pomoci československým parašutistům Kubiše a Gabčíka, se zmiňovaly i dobové německé zprávy. K boji proti nacismu ženy přispívaly také mimo protektorát. Kromě Velké Británie či Středního východu například v Jugoslávii nebo v Sovětském svazu.

Více informací:

Mgr. Karolína Stegurová, Ph.D.
Ústav pro soudobé dějiny AV ČR
stegurova@usd.cas.cz
+420 605 128 300

Fotogalerie

*2. odboj západ – skupina československých opravářek ATS před dílnou, Sahara Tel-el-Kebir.
Zdroj: Vojenský archiv*

*2. odboj západ – stany, kde čs. děvčata bydlela
Zdroj: Vojenský archiv*

Hana Vogelová

Zdroj: Free Czechoslovak Air Force

Příslušnice WAAF – důstojnice (některé z Československa)

Zdroj: Vojenský archiv